

УДК 655.0025:658.1

З. М. ХОЛОД, Н. М. СУХОЛИТКО

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ БРИГАДНОЇ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ

В «Основних напрямках економічного і соціального розвитку СРСР на 1981—1985 рр. і на період до 1990 року» передбачено підвищення ефективності бригадної форми організації й оплати праці, яка в одинадцятій п'ятирічці повинна стати основною.

На поліграфічних підприємствах працюють спеціалізовані та комплексні бригади. Спеціалізовані бригади об'єднують робітни-

ків однієї професії або спеціальності, а також штат робітників (технологічні бригади) по обслуговуванню однотипного устаткування.

Вимагає уточнення визначення суті комплексних бригад, наведене в Методичних рекомендаціях по розвитку і підвищенню ефективності бригадної форми організації і оплати праці на підприємствах поліграфічної промисловості. Не можна погодитися з тим, що до комплексних бригад віднесено штат робітників по обслуговуванню однієї машини відповідно до встановленого нормативу, штат робітників, що обслуговує декілька однотипних машин або одну машину в дві зміни [4]. Комплексні бригади об'єднують робітників різних професій і спеціальностей або штат, що обслуговує різноманітне технологічне устаткування за принципом технологічної послідовності операцій, які виконують комплекс робіт за одним нарядом з оплатою за кінцеві результати.

За видом кооперації в часі і спеціалізовані, і комплексні поділяються на бригади змінні, що об'єднують робітників однієї зміни, і наскрізні, які об'єднують робітників всіх змін.

Соціальні переваги бригадної форми організації праці — це створення сприятливого мікроклімату, певного механізму самоуправління, підвищення активності та змістовності праці, розвиток товариської взаємодопомоги, умов для комуністичної праці і посилення зацікавленості кожного члена бригади в кінцевих результатах праці. Економічні переваги полягають у більш повному використанні професійно-кваліфікаційного рівня робітників шляхом суміщення професій і розширення зон обслуговування, раціональному використанні робочого часу протягом зміни за рахунок зменшення часу на підготовчо-заклучні та допоміжні операції, поліпшенні використання устаткування та підвищенні якості продукції, рості продуктивності праці, збільшенні обсягу виробництва і зниженні собівартості продукції, удосконаленні оплати і стимулювання кінцевих результатів праці. Наприклад, при бригадній формі організації праці створюються умови для виконання запланованого обсягу робіт скороченим штатом або збільшення обсягу виробництва при незмінній кількості робітників, включених у бригаду, організації виробничого процесу за технологічним принципом і єдиним графіком з паралельним і паралельно-послідовним поєднанням операцій у часі. Це забезпечує підвищення продуктивності праці, зниження собівартості продукції, неперервність виробництва, скорочення тривалості виробничого циклу, прискорення оборотності оборотних коштів, вкладених у незавершене виробництво, в запаси друкарських сплавів, шрифтів і наборних матеріалів, їх вивільнення та підвищення рентабельності виробництва.

Для успішного впровадження бригадної форми організації праці, вибору типу бригади й обліку результатів її діяльності важливе значення має обґрунтований і методично правильний розрахунок економічної ефективності.

Як показує практика, на поліграфічних підприємствах існує різний підхід до визначення показників економічної ефективності бригадної форми організації праці. У зв'язку з цим проаналізуємо

порядок розрахунку економічної ефективності впровадження цієї форми.

Основні показники економічної ефективності, які визначають доцільність впровадження бригадної форми організації праці, — ріст продуктивності праці та річний економічний ефект, визначення яких здійснюється згідно єдиної Методики визначення економічної ефективності заходів з наукової організації праці [3].

Поряд з основними залежно від типу бригад розраховують й інші показники: приріст обсягу виробництва, економію від зниження собівартості продукції, термін окупності одноразових витрат, скорочення довжини виробничого циклу, суму вивільнення оборотних коштів і прискорення їх оборотності.

Економічна ефективність створення спеціалізованих бригад визначається сумарною ефективністю від виконання обсягу робіт з меншими витратами живої праці, матеріалів і поліпшення якості

Таблиця 1

Вихідні дані та розрахунок зміни
тривалості циклу і суми нормованих оборотних коштів

Показники	Одиниця виміру	Вихідні по- казники до впровадження	Показники після впро- вадження	Відхилення	Розрахунок	Скорочення, раз
Середня тривалість виробничого циклу на дільниці «скла- дання — верстка»	роб. дні	20	3	—17	Розраховується за гра- фіком проходження ви- дання у виробництво згідно з трудомісткістю виготовлення одиниці ви- робу, комплексною нор- мою виробітки і кількі- стю робітників бригади	6,7
Середня тривалість виробничого циклу складання в цілому	роб. дні	46	29	—17	46—17	1,6
Середня тривалість виробничого циклу виготовлення видан- ня	роб. дні	65	48	—17	65—17	1,4
Середньорічна сума нормованих оборот- них коштів, вкладе- них у шрифти, на- борні матеріали, ліно- типний сплав	тис. крб.	150,8	94,3	—56,5	$\frac{150,8}{1,6}$	1,6
Середньорічна сума нормованих оборот- них коштів у неза- вершеному виробни- цтві на стадії скла- дання	тис. крб.	41,5	25,9	—15,6	$\frac{41,5}{1,6}$	1,6
Середньорічна сума нормованих оборот- них коштів по під- приємству в цілому	тис. крб.	1027	954,9	—72,1	$1027 - (56,5 + 15,6)$	1,08

Таблиця 2

Економічна ефективність від впровадження комплексних бригад

Показники	Одиниця виміру	Вихідні показники до впровадження	Показники після впровадження
Випуск продукції в натуральному виразі	умовний аркуш складання	3164	3164
Повна собівартість цехового випуску продукції	тис. крб.	189,7	185,2
Середньорічна вартість нормованих оборотних коштів, вкладених в шрифти, наборні матеріали, лінотипний сплав і незавершене виробництво на стадії набору	тис. крб.	192,3	120,2
Вивільнення оборотних коштів	тис. крб.	—	72,1
Річний економічний ефект	крб.	—	15300
Реалізація продукції в діючих оптових цінах (по підприємству)	тис. крб.	4026	4026
Середньорічна вартість нормованих оборотних коштів (по підприємству)	тис. крб.	1027	954,8
Оборотність оборотних коштів	кількість оборотів	3,9	4,2

Таблиця 3

Вихідні дані для розрахунку

Показники	Одиниця виміру	Кількість
Середній тираж	тис. арк. прогонів	30
Годинна норма виробітку	тис. арк. прогонів	5,2
Норма часу на одну приладку	год.	2,17
Коефіцієнт виконання норм	—	1,1
Час на приладку і друк одного тиражу	—	7,2
Питома вага умовно-постійних витрат в собівартості продукції	%	42
Нормативний коефіцієнт порівняльної економічної ефективності	—	0,15
Річний фонд часу основної роботи однієї машини	дні	246
Середній коефіцієнт зведення до формату 60×90	—	1,3
Середньоспискова чисельність робітників цеху	чол.	118

роботи та продукції. При цьому економічна ефективність виражається у скороченні витрат порівняно з плановими, зменшенні або ліквідації позапланових непродуктивних витрат, які наявні при індивідуальній формі організації праці.

Комплексна бригада забезпечує чітке планування, організацію та розподіл роботи у багатоопераційному процесі, значне скорочення тривалості виробничого циклу і поліпшення пов'язаних з ним техніко-економічних показників роботи окремих виробничих підрозділів і підприємства в цілому.

Розрахунок показників економічної ефективності від впровадження комплексних бригад показано на прикладі виготовлення текстових наборних форм на комплексі операцій «складання—верстка» (табл. 1).

Т а б л и ц я 4

Розрахунок економічної ефективності

Показники	Одиниця виміру	Вихідні показники до впровадження	Показники після впровадження	Розрахунок показників з врахуванням впровадження наскрізних бригад
Кількість бригад	бригада	14	7	—
Кількість робітників в одній бригаді	чол.	3	6	—
Скорочення міжзмінних витрат робочого часу на одній машині за день	хв.	—	15	
на дільниці за рік	%	—	1,56	$15 : 960 \times 100$
Випуск продукції в натуральному виразі	маш/год.	—	430,5	$15 : 60 \times 7 \times 246$
	тис. арк. прогонів, зведених до формату 60×90	183500	185832	$430,5 : 7,2 \times 30 \times 1,3$
Умовне вивільнення робітників	%	—	1,22	$2232 : 183500 \times 100$
	чол.	—	0,5	$1,22 \times 42$
				100
Приріст продуктивності праці:				
по дільниці	%	—	1,22	$0,5 \times 100$
по цеху	%	—	0,43	$42 - 0,5$
				$0,5 \times 100$
Собівартість цехового випуску продукції	крб.	708100	706821	$118 - 0,5$
Економія від зниження умовно-постійних витрат	крб.	—	1279	$708100 \times 0,43 \times 0,43$
Вартість устаткування охопленого наскрізними бригадами	крб.	381600	381600	100
Економія від зниження питомих капітальних затрат	крб.	—	698	$381600 \times 0,15 \times 1,22$
Річний економічний ефект	крб.	—	1977	

У результаті розрахунків скорочення тривалості виробничого циклу та суми нормованих оборотних коштів для комплексу робіт, включених у бригаду, по цеху і підприємству в цілому, визначається економічна ефективність, показники якої наведені в табл. 2. При цьому забезпечується зменшення суми спрацьованості шрифтів і наборних матеріалів, що приводить до зниження собівартості продукції. Собівартість продукції з урахуванням впровадження збільшується на суму доплат бригадирам за керівництво бригадами.

При розрахунку річного економічного ефекту сума вивільнених оборотних коштів привірюється до одноразових витрат.

Створення наскрізних бригад забезпечує краще використання часу роботи устаткування за рахунок ліквідації міжзмінних перерв, поліпшення якості підготовчо-заключних робіт і продукції, утримання устаткування в належному стані.

Вихідні дані та розрахунок економічної ефективності від впровадження наскрізних бригад на дільниці двофарбових офсетних машин наведені в табл. 3, 4. Скорочення міжзмінних витрат робочого часу визначається на основі фотографій робочого дня.

Поширення та вдосконалення бригадної форми організації праці значною мірою визначається і нерозривно пов'язане з розрахунками показників економічної ефективності, які повинні стати основними при виборі оптимального варіанта бригад.

Список літератури: 1. Матеріали XXVI з'їзду КПРС. — К.: Політвидав України, 1981. 2. Об улучшении планирования и усилении воздействия хозяйственного механизма на повышение эффективности производства и качества работы. Постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 12 июля 1979 г. — М.: Политиздат, 1980. 3. Методика определения экономической эффективности мероприятий по НОТ. — М.: Экономика, 1978. 4. Методические рекомендации по развитию и повышению эффективности бригадной формы организации и оплаты труда на предприятиях полиграфической промышленности. — М., 1982. 5. *Сухолитка Н. М., Холод З. М.* Расчет численного состава бригад. — Полиграфия, 1981, № 8.

The paper gives the definitions and outlines of various types of brigades, offers indicators of effectiveness of brigadetype labour organization, as well as examples of calculations of effectiveness of complex and «through» brigades.

Стаття надійшла до редколегії 04. 04. 83